

Vrijstellingslijst en faunabeheerplan Algemene soorten

Veelgestelde vragen | update 23 juli 2024

Deze vragenlijst is samengesteld op basis van vragen die we hebben ontvangen en wordt zo nodig weer bijgewerkt. Aan het einde van dit document vind je een begrippenlijst.

1. Waarom mag in Noord-Holland geen gebruik worden gemaakt van de landelijke en de provinciale vrijstellingslijst?

Op 19 april 2023 deed de Raad van State in hoger beroep uitspraak over het faunabeheerplan Algemene soorten Noord-Holland. Het oordeel was dat er terecht bezwaar was gemaakt tegen dit faunabeheerplan omdat het was gebaseerd op de landelijke vrijstelling, die onvoldoende onderbouwd is door de minister. Omdat de vrijstellingslijst niet voldoet aan de wettelijke eisen, kan daar in een faunabeheerplan niet van worden uitgegaan.

Bovendien had de provincie niet aannemelijk gemaakt dat de genoemde soorten in de hele provincie gedurende het hele jaar belangrijke schade hadden aangericht. Anders gezegd: in het faunabeheerplan was onvoldoende onderbouwd waarom het noodzakelijk is gebruik te maken van de vrijstellingsregeling.

Ook was de inzet en werking van andere bevredigende oplossingen onvoldoende onderbouwd. En tot slot was onvoldoende onderbouwd dat afschot niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding.

2. Wat betekent de uitspraak van de RvS voor het beheer van algemene soorten in Noord-Holland?

Gevolg van de uitspraak van de Raad van State was, dat afschot van knobbelzwaan, houtduif, meerkoet, spreeuw, gaai, ekster, zwarte kraai, kauw en konijn per direct niet meer was toegestaan. Ook nestbehandeling was niet meer toegestaan.

Bestrijding van Canadese gans en vos zijn in Noord-Holland nog wél toegestaan. Dat zit zo:

- Algemene soorten die zijn opgenomen in faunabeheerplannen die vastgesteld, goedgekeurd en onherroepelijk zijn, kunnen wél worden bestreden. De Canadese gans is opgenomen in het nu geldende faunabeheerplan Ganzen 2021-2024.
- Voor de bestrijding van de vos geldt in Noord-Holland een onthefing¹ gebaseerd op de schade die vossen hebben voor verschillende grondbroedende vogels. Die onderbouwing is niet gebaseerd op de landelijke vrijstelling en daarom kan deze wel gebruikt worden.

3. Waarom mag in andere provincies wél gebruik worden gemaakt van de vrijstellingslijst?

In provincies waar het faunabeheerplan al goedgekeurd was vóór de uitspraak van de Raad van State kan wel gebruik worden gemaakt van de vrijstellingslijst. Zodra de geldigheidsdatum van deze faunabeheerplannen afloopt, kan echter ook in die provincies geen schadebestrijding meer plaatsvinden van soorten die zijn opgenomen op de landelijke en/of de provinciale vrijstellingslijst. Naast Noord-Holland zijn er inmiddels al meer provincies waar beperkingen gelden.

---

¹ Onder de Omgevingswet heet een ontheffing nu 'vergunning'

Wij hebben de juristen mr. dr. Annelies Freriks (Element Advocaten) en mr. drs. Luuk Boerema destijds om advies gevraagd. Beiden concluderen dat in geen enkel geval kan worden teruggevallen op de landelijke vrijstelling, zolang die niet voldoet aan de wettelijke eisen.

4. Wat wordt er nu gedaan om de acute landbouwschade in Noord-Holland te kunnen voorkomen?

Er lopen op dit moment twee sporen:

- De provincie onderzoekt momenteel hoe groot de schade is die o.a. de houtduif en kraaiachtigen veroorzaken. Samen met de LTO en enkele grondgebruikers werkt de provincie aan gebiedsgebonden vergunningen, als tijdelijke oplossing voor de grootste schade. Andere agrariërs kunnen een tegemoetkoming in de schade aanvragen, zie vraag 7.
- Daarnaast zoeken de provincie en de FBE Noord-Holland samen met experts naar een meer structurele oplossing. Doel is een faunabeheerplan voor schadesoorten zoals de houtduif te maken, voor de specifieke situatie waarin zij schade aan landbouwgewassen veroorzaken. Dit faunabeheerplan is dan niet gebaseerd op de landelijke vrijstelling. Zie vraag 8.

Via onze [nieuwsbrief](#) houden we iedereen op de hoogte van de voortgang van beide sporen.

5. Wat kan de grondgebruiker in de tussentijd doen?

Op dit moment kan schade alleen worden *voorkomen* door de inzet van werende en verjagende middelen. Zie hiervoor de [PreventieKits](#) van BIJ12 (let op: per 1 november 2024 gelden [nieuwe PreventieKits](#)).

Grondgebruikers kunnen eventueel zelf een lokale vergunning aanvragen voor het *bestrijden* van schadesoorten. Daarvoor moet worden aangetoond dat:

1. Soorten schade veroorzaken aan de in de wet genoemde belangen;
2. er geen alternatief is; en
3. de staat van instandhouding niet verslechtert door de maatregelen.

6. Wat kan de schadebestrijder (jager) doen om schade te helpen voorkomen?

Nu afschot niet meer toegestaan is, kan de schadebestrijder samen met zijn grondgebruiker bekijken welke preventieve maatregelen op diens percelen het meest effectief kunnen zijn.

De registraties van preventieve maatregelen door schadebestrijders en agrariërs in [FaunaSpot](#) zijn belangrijk:

- 1) voor het onderbouwen van een faunabeheerplan
- 2) bij een aanvraag voor schadevergoeding bij BIJ12, zie vraag 7
- 3) bij het eventueel aanvragen van een vergunning, zie vraag 5

7. Wanneer heeft de grondgebruiker recht op schadetegemoetkoming?

De provincie Noord-Holland heeft de regeling voor schadetegemoetkoming van toepassing verklaard op de soorten van de landelijke en provinciale vrijstellingen die geraakt zijn door de uitspraak van de Raad van State. Het gaat hierbij om de volgende soorten:

Landelijke vrijstelling

- Houtduif
- Kauw
- Konijn
- Vos (N.B. voor de vos geldt in Noord-Holland wel een ontheffing²)
- Zwarte kraai

Provinciale vrijstelling

- Ekster
- Gaai
- Knobbelzwaan
- Meerkoet
- Spreeuw

Bij schade kan de grondgebruiker een aanvraag voor tegemoetkoming in de schade (TKA) indienen bij BIJ12. Daarbij moet hij aantonen dat hij er alles aan heeft gedaan om schade te voorkomen, met inzet van preventieve maatregelen. De FBE Noord-Holland adviseert dan ook om deze maatregelen te registreren met FaunaSpot. Deze registraties zijn nodig voor het onderbouwen van faunabeheerplannen en kunnen bij het aanvragen van een schadetegemoetkoming bij BIJ12 als erkend bewijs worden ingediend. Meer informatie hierover vind je op de website van BIJ12.

8. Hoe wordt nu gewerkt aan een nieuw faunabeheerplan Algemene soorten voor Noord-Holland?

Zolang de minister geen goede onderbouwing levert voor het landelijk vrijstellen van soorten kan er geen faunabeheerplan worden gemaakt dat is gebaseerd op die landelijke vrijstelling. Wat wel kan – en daar werkt de FBE nu aan – is zorgen voor een faunabeheerplan en een bijbehorende provinciale vergunning om schadeveroorzakende soorten te kunnen bestrijden. Ook dat staat of valt bij een goede onderbouwing met betrouwbare data. Daar wordt door rechters strikt op getoetst. De uitspraak van de RvS uit 2023 is daar een duidelijk voorbeeld van.

De provincie Noord-Holland werkt daarom sinds januari 2023 met een gevalideerd registratiesysteem: FaunaSpot. Hierin worden niet alleen afschotdata verzameld, maar kunnen agrariërs en hun schadebestrijders ook preventieve maatregelen registreren. We zien dat daar steeds meer gebruik van wordt gemaakt, en dat levert waardevolle data op voor de onderbouwing!

Daarnaast werkt de provincie met BIJ12 aan het steeds makkelijker maken van het melden van schade. Ook door het snel en correct kunnen melden van schade, verzamelt de agrarische sector veel bruikbare data.

---

² Onder de Omgevingswet heet een ontheffing nu 'vergunning'

Om een faunabeheerplan te kunnen maken dat voldoet aan de wet is het bovendien noodzakelijk om de gunstige staat van instandhouding (Svl) te kunnen garanderen. De faunabeheereenheden van alle provincies hebben er daarom bij het ministerie van LNV op aangedrongen om voor de diersoorten op de landelijke vrijstellingslijst 'gunstige referentiewaarden' (GRW's) op te stellen. Op basis hiervan kunnen zij onderbouwen of er aan de staat van instandhouding kan worden voldaan in geval schadebestrijding wordt toegestaan. Meer over gunstige referentiewaarden lees je in dit [interview over de AEWA en WAG](#) (pag. 4).

9. Wat is de stand van zaken m.b.t. de landelijke vrijstellingslijst?

Zolang de minister van LNV geen goede onderbouwing geeft voor het landelijk vrijstellen van genoemde soorten kan deze regeling niet worden gebruikt. Er is geen signaal dat de ontbrekende onderbouwing alsnog gegeven gaat worden. Samen met verschillende partijen, waaronder het IPO, onderzoekt de minister de mogelijkheden voor een 'stelselherziening'. Zie begrippenlijst hieronder.

10. Wat is de stand van zaken m.b.t. de provinciale vrijstelling?

De Raad van State is ook uitgebreid ingegaan op de in het faunabeheerplan Algemene soorten genoemde diersoorten waarvoor door de provincie vrijstelling was verleend (zie vraag 1). De provincie is vervolgens in de gelegenheid gesteld om binnen afzienbare termijn met een aanvullende onderbouwing te komen. Echter, juist doordat er sprake was van vrijstelling vond er zelden taxatie plaats van schade, en werden preventieve maatregelen niet geregistreerd. Daardoor zijn de benodigde data voor de onderbouwing niet beschikbaar.

Bovendien: zolang de lijst met landelijk vrijgestelde soorten bestaat kunnen de soorten daarop niet provinciaal worden vrijgesteld. De wet sluit dit namelijk uit (zie ook vraag 1 en 3).

11. Wat betekent de motie Pierik en Van der Plas voor het gebruik van de landelijke vrijstellingslijst in Noord-Holland?

Op 17 oktober 2023 nam de Tweede Kamer de motie Akerboom (PvdD) aan. Die vereiste dat de soorten waarvan de staat van instandhouding slecht was, onmiddellijk van de vrijstellingslijst zouden worden gehaald. Uitvoering van die motie bleek echter complex en met grote (financiële) consequenties.

Op 20 juni 2024 heeft de Tweede Kamer de motie Pierik en Van der Plas aangenomen, waarin de minister wordt opgeroepen de motie Akerboom niet overhaast uit te voeren, maar deze te betrekken bij de algehele stelselherziening (zie begrippenlijst). Dit betekent dat de houtduif, de zwarte kraai en de kauw op de landelijke vrijstellingslijst blijven staan. Hierdoor blijft schadebestrijding door middel van afschot op deze soorten in veel provincies mogelijk. Voor de provincie Noord-Holland geldt dat echter niet. Zie vraag 1, 2 en 3 hierboven.

BEGRIPPENLIJST

Landelijke vrijstellingslijst

Veel dieren in Nederlands zijn beschermd; er geldt een verbod op het doden of opzettelijk te verstoren, als dat van wezenlijke invloed is op het voortbestaan van de soort. Volgens de wet kan de minister soorten vrijstellen van dit verbod, als soorten in het hele land schade of overlast veroorzaken aan in de wet benoemde belangen (bijvoorbeeld schade aan landbouw of natuur). Voorwaarde is wel, dat dit niet leidt tot een verslechtering van de staat van instandhouding. Onder andere met deze vrijstelling kan de grondgebruiker maatregelen nemen tegen dieren die schade veroorzaken aan zijn gewassen.

Landelijk zijn de volgende soorten vrijgesteld: Canadese gans, houtduif, zwarte kraai, kauw, vos en konijn. Waarom dat voor Noord-Holland niet geldt, lees je in vragen 1, 2 en 3 hierboven.

Staat van instandhouding (Svl)

Verschillende Europese landen hebben afspraken gemaakt om de achteruitgang van soorten tegen te gaan. Deze afspraken zijn vastgelegd in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. De richtlijnen verplichten de lidstaten van de Europese Unie (EU) om een gunstige staat van zowel habitattypen (leefgebieden) als soorten te behouden of te herstellen.

De staat van instandhouding wordt vastgesteld aan de hand van de status en trends in de verspreiding, de populatieomvang van de soort, de kwaliteit van het leefgebied en het toekomstperspectief. Om de trend te kunnen beoordelen als gunstig of ongunstig wordt uitgegaan van een gunstige referentiewaarde. Daarvoor wordt als uitgangspunt genomen de stand op het moment van inwerkingtreding van de habitatrichtlijn. Voor Nederland is dat 1994.

De Svl van de soorten op de landelijke vrijstellingslijst is als volgt*:

- Canadese gans: gunstig
- Houtduif: zomerpopulatie matig ongunstig; Winterpopulatie: zeer ongunstig. Beide vanwege een afnemende trend.
- Zwarte kraai: gunstig
- Kauw: broedvogels gunstig; winterpopulatie matig ongunstig vanwege trend en ongunstig perspectief
- Konijn: zeer ongunstig
- Vos: gunstig

*Voor onderbouwing en achtergronden zie de officiële rapportages:

- Sovon Vogelonderzoek Nederland, Staat van instandhouding van de vogelsoorten op de jachtilijst ([rapport 2022/22](#))
- Sovon Vogelonderzoek Nederland, Staat van instandhouding van de vogelsoorten op de landelijke vrijstellingslijst ([rapport 202/37](#))
- Wageningen Environmental Research, Ter Harmsel, R., Villing, N., Van Eupen, M., & Biersteker, L. (2022). Staat van instandhouding Vos, [rapport 3190](#)
- Wageningen Environmental Research, Ter Harmsel, R., Bijlsma, R. J., Van der Grift, E., Villing, N., Van Eupen, M., Biersteker, L., & Los, S. (2022), Staat van instandhouding haas en konijn, [rapport 3153](#)

Stelselherziening

De minister (Van der Wal) heeft in april 2023 aangekondigd onderzoek te laten doen naar het systeem van faunabeheer. De minister gaf daarbij aan met deze stelselherziening te streven naar een begrijpelijk stelsel met duidelijk perspectief voor het faunabeheer op de lange termijn (Kamerstuk 36 200 XIV, nr. 120).

Het ministerie van LNV overlegt met de provincies over de stelselherziening en heeft verschillende onderzoeksopdrachten uitgezet. Op 1 juli 2024 is de projectleider van start gegaan. Die moet onder andere een planning gaan aangeven.